

Kontrola przeprowadzona przez Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt

Instytucja kontrolująca:

Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt w Warszawie

Kontrola przeprowadzona w dniach:

06.02 – 25.05.2023 r.

Zakres kontroli:

Realizacja programów ochrony zasobów genetycznych koni ras: wielkopolskiej, małopolskiej i śląskiej.

Dokumenty kontrolne:

Protokół kontroli

KRAJOWE CENTRUM
HODOWLI ZWIERZĄT
w Warszawie

Znak: WKZ.KHK.530.1.2023.3

PROTOKÓŁ PRZEBIEGU KONTROLI URZĘDOWEJ

przeprowadzonej w Instytucie Zootechniki – Państwowym Instytucie Badawczym, ul. Sarego 2, 31-047 Kraków, zwanym dalej Instytutem lub IZ – PIB.

Osobą kierującą podmiotem kontrolowanym jest dr Krzysztof Duda – Dyrektor Instytutu Zootechniki – Państwowego Instytutu Badawczego (KRS – akta kontroli str. nr 3.1-7).

Kontrolę urzędową w okresie od 6 lutego do 25 maja 2023 r. przeprowadziła Magdalena Borowiak – główny specjalista z Wydziału Kontroli Hodowli i Rozrodu Zwierząt Gospodarskich Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt w Warszawie, na podstawie Upoważnienia Nr 9/2023 z dnia 14 lutego 2023 r. (akta kontroli str. nr 2.1).

Temat kontroli: Realizacja programów ochrony zasobów genetycznych koni ras: wielkopolskiej, małopolskiej i śląskiej.

Okres objęty kontrolą: lata 2020-2022.

Cel kontroli: Sprawdzenie zgodności prowadzenia ochrony zasobów genetycznych koni wielkopolskich, małopolskich i śląskich z odpowiednimi programami ochrony zasobów genetycznych (zwanymi dalej programami ochrony) i procedurami przyjętymi dla tych ras przez Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy oraz sprawdzenie zgodności działań podmiotu z przepisami rozporządzenia (UE) 2016/1012¹. Badania kontrolne zostały przeprowadzone również w kierunku ustalenia czy stan rzeczywisty stwierdzony w stadach koni objętych programami ochrony jest zgodny z informacjami zawartymi w dokumentacji znajdującej się w kontrolowanym podmiocie.

---

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świni, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt („rozporządzenie w sprawie hodowli zwierząt”) (Dz. U. L 171 z 29.06.2016, str. 66, z późn. zm.).

Zastosowane metody kontroli:

1. Porównanie zakresu danych zawartych w dokumentacji związanej z tematem kontroli, przekazanej kontrolującej przez kontrolowany podmiot, z zakresem danych wymaganym przepisami prawodawstwa zootechnicznego i regulacjami wewnętrznymi podmiotu.
2. Porównanie zgodności informacji zawartych w dokumentacji związanej z tematem kontroli z informacjami zawartymi w odpowiednich księgach hodowlanych prowadzonych przez Polski Związek Hodowców Koni (PZHK).
3. Zebranie informacji bezpośrednio w podmiocie kontrolowanym (Instytucie) oraz w wybranych ozhk/wzhk zrzeszonych w PZHK i stadach hodowlanych koni objętych programami ochrony (kontrola terenowa).

O terminie rozpoczęcia kontroli i jej zakresie Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt poinformowało Dyrektora Instytutu Zootechniki – Państwowego Instytutu Badawczego, pismem znak: WKZ.KHK.530.1.2023.2 z dnia 8 lutego 2023 r. (akta kontroli str. nr 1.1-2).

Osobą upoważnioną do składania wyjaśnień w trakcie kontroli była dr. inż. Iwona Tomczyk-Wrona zatrudniona w Instytucie Zootechniki – Państwowym Instytucie Badawczym w Zakładzie Hodowli Koni, pełniąca funkcję Koordynator ds. ochrony zasobów genetycznych koni (akta kontroli str. nr 4.1).

W toku kontroli ustalono, co następuje:

Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy realizuje i koordynuje zadania w zakresie ochrony zasobów genetycznych, określone w ustawie z dnia 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich² i rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012.

W kontrolowanym okresie ochronę zasobów genetycznych koni ras: wielkopolskiej, małopolskiej i śląskiej realizowano w oparciu o programy ochrony zasobów genetycznych koni tych ras, zaakceptowane i wprowadzone do stosowania zarządzeniem nr 14/17 Dyrektora Instytutu Zootechniki – Państwowego Instytutu Badawczego z dnia 3 kwietnia 2017 r. (akta kontroli str. nr 5.1-47). Po wejściu w życie ustawy z dnia 10 grudnia 2020 r. Instytut opracował nowe programy ochrony

---

² Ustawa z dnia 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. z 2021 r. poz. 36).

zasobów genetycznych, zgodnie z art. 51 ust. 2 ustawy, w celu dostosowania ich zapisów do wymogów rozporządzenia (UE) 2016/1012. Programy ochrony zostały wprowadzone do stosowania zarządzeniem nr 8/22 Dyrektora IZ – PIB z dnia 21 stycznia 2022 r. (akta kontroli str. nr 6.1-41) i obowiązywały do zarządzenia nr 69/22 Dyrektora IZ – PIB z dnia 15 grudnia 2022 r. wprowadzającego nowe programy ochrony zasobów genetycznych koni.

Nadzór merytoryczny nad realizacją programów ochrony koni sprawuje Instytut. Grupa Robocza, działająca przy Instytucie dokonuje oceny efektywności działania programów ochrony poprzez analizę przebiegu realizacji jego celów.

W zakresie realizacji programów ochrony Instytut współpracuje z Polskim Związkiem Hodowców Koni (PZHK) i hodowcami/właścicielami koni. Zasady współpracy z PZHK określa porozumienie w sprawie współpracy w zakresie realizacji programów ochrony zasobów genetycznych koni, zawarte 4 lutego 2011 r. (akta kontroli str. nr 7.1-4).

Zasady uczestnictwa koni w programach ochrony określono w umowach zawartych pomiędzy IZ – PIB a hodowcami/właścicielami stad koni objętych oceną wartości użytkowej (wzór formularza umowy załączono do akt kontroli str. nr 8.1-4).

Uczestnictwo w programie ochrony jest dobrowolne, przy czym hodowca, którego stado zostało objęte programem ochrony zobowiązany jest do przestrzegania wymogów tego programu.

Instytut opracował i przedstawił na swojej stronie internetowej w zakładce <http://www.bioroznorodnosc.izoo.krakow.pl>, procedurę przystąpienia do poszczególnych programów ochrony zasobów genetycznych oraz wzory dokumentów. W procedurze szczegółowo opisano warunki przystąpienia do programu ochrony, warunki kwalifikowania stad i koni do uczestnictwa w tym programie, warunki ubiegania się o kontynuowanie uczestnictwa w programie ochrony oraz wymagania ogólne i informacje dodatkowe dotyczące ubiegania się o przyznanie płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej w ramach PROW (akta kontroli str. nr 9.1-15). Na ww. stronie internetowej znajdują się również, informacje o ilości stad i klaczy objętych poszczególnymi programami ochrony w kolejnych latach, a także od 2021 r., zgodnie z zapisami programów ochrony, informacje o statusie zagrożenia rasy i metodzie jego szacowania (akta kontroli str. nr 10.1-11). W kontrolowanym okresie rasy małopolska i śląska miały status rasy zagrożonej, rasę wielkopolską szacowano jako zagrożoną krytycznie.

Ilość klaczy objętych programem ochrony w kontrolowanym okresie.

rok	rasa wielkopolska		rasa małopolska		rasa śląska	
	stad	klaczy	stad	klaczy	stad	klaczy
2020	26	159	136	457	254	1126
2021	25	165	146	512	358	1326
2022	30	177	143	504	383	1512

Wyniki ustaleń i czynności kontrolnych:

Określenie próby reprezentatywnej: Próbę reprezentatywną do badań kontrolnych wyznaczono w oparciu o dane przekazane przez IZ – PIB w postaci tabel załączonych do akt kontroli str. nr 11.1-6. Wyliczono średnią arytmetyczną z liczby klaczy ww. ras objętych programami ochrony w kontrolowanym okresie. Wyboru stad i koni do analiz dokonano na podstawie okazanych przez IZ – PIB wykazów klaczy zakwalifikowanych do poszczególnych programów ochrony zasobów genetycznych: rasy wielkopolskiej (akta kontroli str. nr 12.1-65), rasy małopolskiej (akta kontroli str. nr 13.1-57), rasy śląskiej (akta kontroli str. nr 14.1-96). Sprawdzono informacje zawarte w kartotekach 232 koni, co stanowi 11,7% średniorocznego pogłowia ww. ras objętego programami ochrony w latach 2020-2022. Kontrolowane konie pochodziły z 43 stad (8,6% stad objętych programami ochrony) i zostały wytypowane do programów ochrony przez 4 ozhk/wzhk (związki) zrzeszone w PZHK.

Skontrolowano:

- 95 koni rasy wielkopolskiej (87 klaczy, 8 ogierów) w Związku Hodowców Koni Wielkopolskich,
- 59 koni rasy małopolskiej (56 klaczy, 3 ogiery) w Małopolskim Związku Hodowców Koni,
- 78 koni rasy śląskiej (76 klaczy i 2 ogiery) w Śląsko-Opolskim Związku Hodowców Koni i Dolnośląskim Związku Hodowców Koni.

Kontrolę terenową przeprowadzono w 26 stadach koni, uczestniczących w realizacji programów ochrony w okresie od 15 marca 2020 r. do 14 marca 2022 r. (zgodnie z przyjętą przez Instytut procedurą klacze kwalifikowane są co roku, a dzień 15 marca każdego roku jest początkiem realizacji programu ochrony). W stadach

utrzymywano w tym okresie 155 koni. Zidentyfikowano 108 żyjących zwierząt, 9 koni przebywało w punktach kopulacyjnych ogierów, 38 koni wycofano z programów ochrony wskutek zdarzeń losowych lub selekcji hodowlanej. Wykaz skontrolowanych stad i koni przedstawiono w tabelach załączonych do akt kontroli str. nr 12.1-4, 13.1-2, 14.1-3.

Ustalenia szczegółowe:

Realizacja celu ochrony: Dane liczbowe zawarte w powyższej tabeli wskazują, że w kontrolowanym okresie cel programów ochrony zasobów genetycznych, jakim jest zachowanie populacji koni o określonym genotypie i fenotypie został zrealizowany. Populacje zwierząt w trzech kontrolowanych rasach utrzymywały się na stabilnym poziomie z nieznaczną tendencją wzrostową w okresie trzech analizowanych lat. Stany liczbowe koni wskazują jednak, że rasa wielkopolska jest najbardziej zagrożona (krytycznie). Populacja tych koni była blisko trzykrotnie niższa niż koni małopolskich i prawie ośmiokrotnie niższa niż koni śląskich.

Zasady wyboru klaczy i ogierów do programów ochrony: Konie do programów ochrony typował Polski Związek Hodowców Koni za pośrednictwem zrzeszonych w nim ozhk/wzhk, zgodnie z porozumieniem zawartym pomiędzy IZ – PIB a PZHK. Wybór koni odbywał się przy zachowaniu procedur opracowanych przez Instytut. Koordynator ds. ochrony zasobów genetycznych koni kwalifikował stada i konie do programów ochrony na podstawie wykazów klaczy, składanych corocznie przez hodowców/właścicieli koni, po sprawdzeniu informacji w systemie teleinformatycznym (bazie danych) PZHK. Liczebność kontrolowanych stad mieściła się w przedziale od 2 do 28 sztuk i była zgodna z ogólnymi warunkami przystąpienia do danego programu.

W kontrolowanym okresie w analizowanych stadach nie zakwalifikowano do programów ochrony 11 zgłoszonych klaczy (akta kontroli str. 12.11, 12.24, 13.11, 13.30, 13.41, 13.42, 13.47, 14.14-15, 14.69), o czym hodowcy zostali poinformowani pisemnie (informacje o przyczynach odmowy znajdują się w zaakceptowanych wykazach klaczy, przekazanych hodowcom przez Instytut). Cztery konie zakwalifikowano do uczestnictwa w programie ochrony wskutek odwołania (13.29-30, 13.40-41, 13.44-47, 14.69-69). Zgodnie z przyjętą przez Instytut procedurą kwestie sporne rozstrzygane są po zaopiniowaniu przez Grupę Roboczą ds. ochrony zasobów genetycznych koni (akta kontroli str. nr 9.4).

Ustalenia dotyczące wymagań stawianych koniom uczestniczącym w programach ochrony: Wszystkie analizowane konie spełniały programowe warunki odnośnie rodowodu, wpisu do księgi, eksterieru (typu, budowy i rozwoju), potwierdzenia pochodzenia za pomocą markerów genetycznych (DNA) i użytkowości własnej. Klacze były stanowione ogierami zaakceptowanymi przez Instytut do poszczególnych programów ochrony, a urodzone źrebięta były ocenione i odchowane zgodnie z założeniami danego programu. Dwa źrebięta małopolskie urodzone od klaczy programowych nie uzyskały wymaganych 14 punktów (akta kontroli str. nr 15.25-26 i 15.165-166), lecz nie miało to wpływu na udział klaczy w tym programie. Klacze, które nie spełniły wymogów odnośnie wyźrebień wycofano z programów ochrony (akta kontroli str. nr 15.75-76, 15.321-322, 15.339-340, 15.412-413). Listy ogierów wytypowanych do krycia klaczy objętych programem ochrony były udostępniane hodowcom na stronie internetowej PZHk www.pzhk.pl w zakładce hodowla.

Kontrola terenowa potwierdziła tożsamość wszystkich 108 identyfikowanych koni. W przypadku dwóch koni stwierdzono nieznaczne błędy w opisie, które zostały skorygowane w dokumentacji (paszportach koni) przez uczestniczących w kontroli pracowników właściwych związku. W przypadku dwóch klaczy wielkopolskich: 6733 G Pz Pamela (akta kontroli str. nr 15.311) i 6665 G Pz Elza (akta kontroli str. nr 15.139) oraz jednej klaczy śląskiej 1977 G Wł Panama (akta kontroli str. nr 15.313) numery wszczepionych transponderów były nieczytelne (konie zidentyfikowano na podstawie opisów słownych i graficznych).

Kontrola wykazała, że informacje przekazywane do IZ – PIB przez hodowców w wykazach klaczy znalazły potwierdzenie w dokumentacji hodowlanej koni objętych programem ochrony oraz odzwierciedlają stan faktyczny w odniesieniu do zwierząt utrzymywanych w gospodarstwach hodowlanych.

Stwierdzono jednak, że procedura corocznej kwalifikacji klaczy do programu ochrony nie jest wymogiem tych programów, lecz wynika z opracowanej przez Instytut procedury przystąpienia hodowcy koni do odpowiedniego programu ochrony zasobów genetycznych koni i realizacji przez hodowcę zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatycznego w ramach PROW (akta kontroli str. nr 9.4-8).

Ustalenia dotyczące kriokonserwacji materiału biologicznego: W kontrolowanym okresie Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy nie gromadził i nie przechowywał materiału biologicznego pochodzącego od koni ras: wielkopolskiej, małopolskiej i śląskiej. Udzielająca wyjaśnień dr. inż. Iwona Tomczyk-Wrona oświadczyła, że aktualnie w Banku Materiałów Biologicznych Instytutu Zootechniki – PIB nie przechowuje się materiału biologicznego pochodzącego od koni tych ras objętych programami ochrony. Ponadto wyjaśniła, że w ubiegłych latach podjęto działania w tym zakresie, lecz jak dotąd nie udało się nawiązać skutecznej współpracy z zatwierdzonym centrum pozyskiwania nasienia koni.

W wyniku kontroli stwierdzono, że Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy nie realizuje programu ochrony zasobów genetycznych w zakresie kriokonserwacji materiału biologicznego koni ras: wielkopolskiej, małopolskiej i śląskiej.

Stwierdzono również niespójność zapisów programów ochrony zasobów genetycznych koni ras: wielkopolskiej, małopolskiej i śląskiej z opracowaną przez IZ – PIB procedurą przystąpienia do realizacji tych programów, w zakresie okresu na jaki konie są obejmowane ochroną. Kwalifikowanie koni do programu na rok (zgodnie z procedurą) nie znajduje uzasadnienia w programach ochrony.

Informuję o przysługującym prawie zgłoszenia w terminie 7 dni od daty doręczenia niniejszego protokołu pisemnych umotywowanych zastrzeżeń co do ustaleń w nim zawartych, z jednoczesnym przedstawieniem stronie kontrolującej materiałów dowodowych. Niezłożenie umotywowanych zastrzeżeń jest jednoznaczne z przyjęciem ustaleń kontroli.

Niniejszy protokół kontroli sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach.

Warszawa, dnia 25 maja 2023 r.

Główny Specjalista
Wydziału Kontroli Hodowli i Rozrodu
Zwierząt Gospodarskich

Magdalena Borowiak

.....
(pieczętka i podpis kontrolera)